

Mindezek a Tóth Valéria és Kligl Sándor szegedi műtermében frissen elkészült vagy formálódó köztéri szobrai között jutottak eszembe. Ahol a négy szobor, illetve szoborterv láttán az a reményem is megerősítést kapott, hogy nem lehet igazuk a kételkedőknek és vészharangkongatóknak — a kisebb-nagyobb közösségek igenis, mai körülményeink között is, hajlandóak áldozni a művészetre, ha az alkotást maguknak képesek érezni.

Tóth Valéria az *ajkaiaktól* kapott megbízást a könyvtárban elhelyezendő figura elkészítésére. Szinte kézenfekvőnek tetszik az ötlet: olvasó ember. Csakhát ehhez a témához annyi sematikus ábrázolás, oly sok zavaró előkép kötődik, hogy nagyon nehéz újszerűt, eredeti gondolatot megfogalmazni. Tóth Valériának sikerült, mégpedig úgy, hogy műve szépen illeszkedik saját pályáivá, s újszerűsége sem erőszakos ellenszegülés a téma hagyományos megoldásainak, hanem mélyen emberi továbbfejlesztése azoknak. A gyönyörű — a ruha drapériáival a szép testet hangsúlyozó — lány nem olvas, könyve lefelé fordítva, félig csukva. Annak a pillanatnak szobrászi tettenérése ez a mozdulat, amikor elérkezett címzettjéhez az írói üzenet, amikor az olvasmány élménye megéri az embert, amikor tudatosul az alkotói gondolat, amit úgy hívunk katarzisz, amikor beépül az élmény, amitől egy kicsit szebbek, jobbak, tartalmasabbak, erősebbek, gazdagabbak leszünk. A szobor azért kerülhet el a sematikus felhangokat, mert távol tartotta magát a közhelyektől, a kézenfekvő megoldásoktól, azért nem illusztratív, mert belső, pszichológiai tartalmakra figyelt, azért közvetíthet tiszta emberi érzéseket, mert őszinte, belső meggyőződésből és élményekből született. Az olvasás gyönyörűségét ismerő szobrász valómása ez az olvasás igazi értékeiről.

Élmény, játék, emlék, munka

KÉSZÜLŐ KÖZTÉRI SZOBROK EGY SZEGEDI MŰTEREMBEN

Egyetlen társadalom sem mondhat le kultúrájának ápolásáról, művészetének gyarapításáról még nehéz körülményei között sem. Különösen igaznak kell ennek lennie egy olyan társadalomban, amelynek alappillére az ember és a közösség együttes boldogulása, s amely feladatai között előkelő helyen tartja számon a sokoldalúan fejlett személyiség ideáját és emberi környezet harmonikus fejlesztését. S ebben a koncepcióban egyáltalán nem lehet mellékes kérdés, vajon korunk milyen üzeneteket hagyományoz az utókorra könyvekben, zeneművekben, filmekben, épületekben, városképekben, köztéri alkotásokban. S ezek azok a művészeti csomópontok, ahol a művészek felelőssége mellett a társadalom, az irányítás, a

közösség felelőssége is elsőrendű és rangú feladat. Ha szűkítve a kört csak a köztéri szobrászatunk kérdéseit vizsgáljuk, a nekünk szegeződő legfontosabb probléma: képesek vagyunk-e a legmagasabb alkotói szinteken tükrözni nem csupán a művészek kvalitásait, de a kor szellemiségét, szabadságát, a társadalom igényességét és érzékenységét, az értékek felismerését és a mecenatúra szelektív gondoskodását. S a siker még akkor sem biztos, ha mindezt kiváló művészek, érto szervezők, segítőkész hivatali apparátus és az értéket magáénak valló társadalmi közeg szerencsésen egymásra talál. Mert még mindig befolyásolja a mű értékét az az épített környezet, mely vagy szítja, élesíti, vagy kioltja a művészi gondolat szikráit.

A múlt év vége óta az ajkai könyvtár látogatóit is erre biztatja.

Bizonyára sokan vannak, akiknek gyerekkori emlékeiből felsejlenek a patakon átvett palló ringó és borzongató veszélyei, a fára mászások egyensúlyozó mozdulatai, a cirkuszi kötéláncosok lélegzetelállító mutatványai. Bizonyára ezek az emlékek jöttek felszínre Tóth Valériában, amikor a *békéscsabaiaktól* olyan megbízást kapott: a Korzó cukrászda elé, egy vízmedence közelébe dekoratív, díszítő jellegű szobrot készítsen. A köveken, a víz fölött egyensúlyozó ifjú lányalak sudár termetével, széttárt, rebbenő, biztonságot kereső karjaival, szél-fúttá, könnyű ruhájával többet is mond, mint azt, hogy a fiatalság szép, élni öröm, a játék felszabadító. Arról is szól ez az egyensúlyozó mozdulat, hogy a gyerekkor és felnőttkor határán, játék és feladat egyszerre jelen levő pillanatában mennyire fontos lelki egyensúlyunk megőrzése, erkölcsi biztonságunk, s mennyire lényeges és megőrzésre

érdemes a felelősség felszabadult vállalása. Mert éppen ez az egyensúlykereső vállalkozó kedv a tovább lépések bizonyosságának záloga. A serdülő lány életében csak úgy, mint valamennyiünkben.

Kligl Sándor két nagyformátumú emlékmű elkészítésére készül. A *dunaföldvári tanács*, — közösen a Tolna megyei vezetéssel, a Természetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztériummal és a hazai víztársulásokkal — emlékművet kíván állítani a dunai hídfő mellett *Beszédes József reformkori vízmérnök tiszteletére*. A feladatnak vannak előképei, gondoljunk csak Vásárhelyi Pál szegedi szobrára, vagy Vigh Tamás meg nem valósult tiszalöki tervére, ahol a hatalmas szabályozási munkálatok kubikosainak akart emléket állítani. Kligl Sándor másként látott munkához. Korabeli szakanyagokat, műleírásokat, térképeket és életrajzi dokumentumokat vizsgálva jutott el arra az elhatározásra, hogy munka közben mutatja föl a múlt századi mérnökemberek heroikus

vállalkozását. Rekonstruálja azt a hatalmas feladatot, melynek során ezek a racionális gondolkodású tudóselemek különös műszerükkel, a teodolittal és munkatársaik, a figuránsok mérőléceivel pontosan felmérték e hazát. Precíz térképeket készítettek folyóiról, településeiről, hegy- és vízrajzról, melyeket immár műhold felvételek igazolnak. A kétfigurás alkotás úgy historizál, hogy mai tiszteletünket és megbecsülésünket is demonstrálja. Térformáló ereje meghatározó, az egyes alakok felületmunkálása érzékeny, a mozdulatok plasztikusak. Emberek egymás közötti és egymást feltételező munkakapcsolatára épp úgy utal, mint ember és szerszám viszonyára. A hétköznapi tevékenységet, a műszaki elme precíz aprómunkáját emeli a tisztelet magasába minden erőszakolt effektus nélkül.

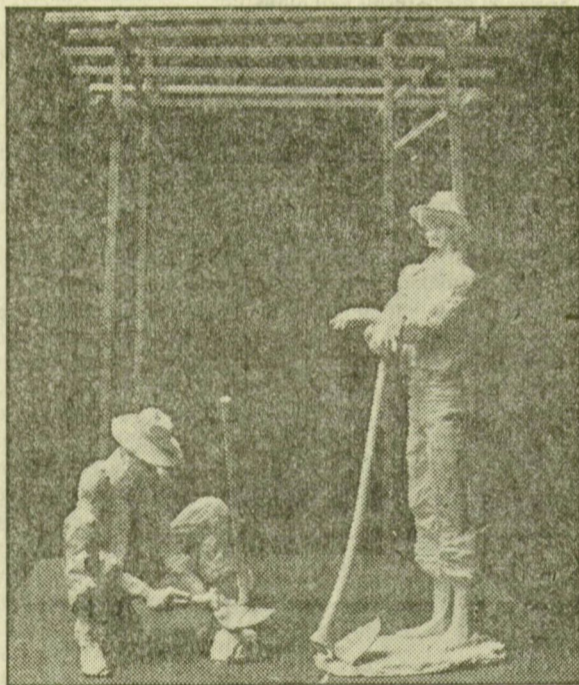
Egy országos meghívásos pályázat nyerteseként valósíthatja meg *Gyöngyös* egyik terén a *Kapások* szobortervét. A kiírás arra szólította fel a szobrászokat, hogy a Mátra-

vidék szőlőmunkásainak állítsanak emléket. Annak a kvalifikált és öntudatos mezőgazdasági munkásrétegnek, melynek tagjai a vincellérek tevékenységén kívül mindenhez értettek a kényes szőlőültetvényeken: kapáltak, kötöztek, metszettek. S a szőlőkultúra kihatott mentalitásukra, igényességükre, szakértelemükre. A Mátraalján sokan éltek ebből a munkából, generációk adták egymásnak a stafétabotot, illetve a különleges kiképzésű kapa nyelét. Merthogy ez a kapa — mint Kligl Sándor számára néprajzi oknyomozásaiból kiderült — valóban sajátosan kialakított szerszám, nyakrésze hosszabb, más szöveget zár be, hogy hegynek fölfelé is természetellenes tartás és megerőltető fáradság nélkül tudják vele lazítani a talajt. A kétfigurás alkotás a munka közötti rövid pihenőben ábrázolja a kapásokat, de ez a szünet sem télenesség. A szerszám karbantartásának, a napi szóváltásoknak, a dolgok kiértékelésének ideje. Ismét csak az emberi viszonyok igaztják a művészt; a térszervező igényesség, az izzig-vérig korszerű plasztikai nyelv, az epikuságában sem szájbáragós hitelesség a szoborterv fő erényei. Nem patetikus és nem illusztratív, az egyedi képes megragadni a különöst, s a kettő eredményeként az általános érvényűt, a tipikusat. Annak hitelét igyekszik visszaszerelni, amit kissé lejáratott kifejezéssel munkaábrázolásnak nevezünk. Pedig a munka sohasem devalválódhat, hisz értékrendünk alapkategóriája, boldogulásunk záloga. Mint ahogy Maumier a múlt század végén máig ható érvényességgel megörökítette a belga bányászokat és kikötőmunkásokat, vagy ahogy az 50-es évek elején Somogyi József nagyszerű emléket állított a martinászoknak, úgy ígéri a Kapások ezek folytatását.

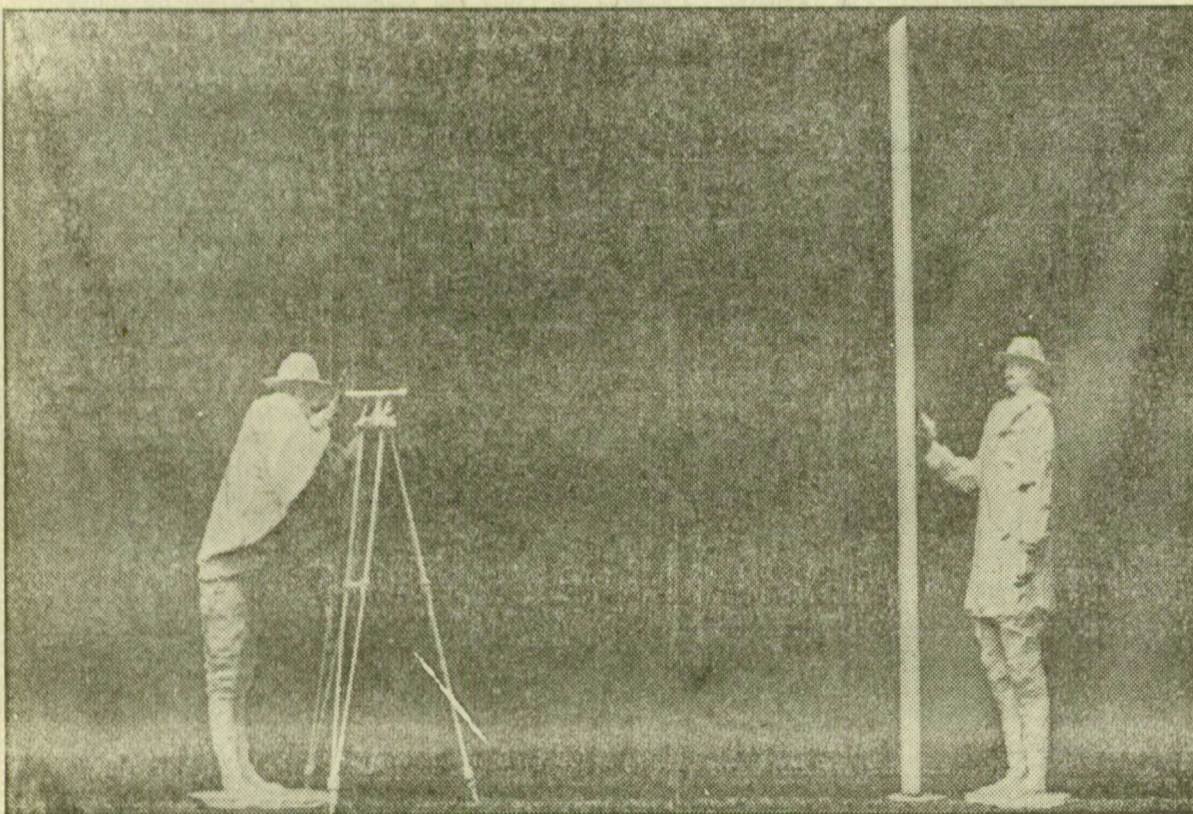
TANDI LAJOS

TÓTH VALÉRIA: AZ ÉLMÉNY

KLIGL SÁNDOR: GYÖNGYÖSI KAPÁSOK

KLIGL SÁNDOR: BESZÉDES JÓZSEF-EMLEKMŰTERV

TÓTH VALÉRIA: VÍZITÜNDÉR